

KUTIJA U KOJOJ ŽIVI ELPIS

Moja majka se zvala Dora. A moja sestra Elpis. Ja imam samo njih dve. Sedim ovde, u ovoj mračnoj sobi, i mislim na njih. Srce mi se steže u bolu, ali pokušavam da to sakrijem, od druge dece. Ne želim da me gledaju dok gutam suze. A kako i ne bih — otkad nisam video svoje. Oca, pa majku, i najzad — Elpis. Čini mi se da polako počinjem da ih zaboravljam. Kao da više ne mogu da se setim njihovih lica: eto, dok ležim u krevetu, majka mi prilazi i hoće da me poljubi u čelo, kao nekad što je činila, ali čim vrisnem »mama, mama!« nje više nema: pobegne. Ne znam zašto se naljutila na mene. A ja sam isti onaj njen mali, zlatni dečko...

Bolničarka mi donosi čaj. Ne mogu da ga pijem. Umesto toga hvatam zubima rukav od pidžame i grizem ga. Da li ću, o da li ću ikada otići odavde?

Ostala deca me gledaju sa svojih ležaja. Nemo, kroz mrežu sa strane kreveta. I, verovatno, žale me: juče su mi nameštali proteze, ali opet ne mogu da ustanem. Ne osećam se sigurno na nogama. Gubim ravnotežu. Još se nisam naučio da hodam beš štaka. A proleće je već došlo i trebalo bi da iziđem u vrt u šetnju. Naša bolnica se nalazi na brežuljku; čini mi se da bi se odatle, iz vrta, pružao divan pogled na okolinu.

Da li bih tamo iza brežuljka našao tebe, mama? Verujem da se ti nalaziš negde u ravnici, koja je skrivena od mene, i da me u njoj čekaš; kada bih samo mogao da dođem do te plave ravnice ponovo bismo bili zajedno. Dok sam bio u komi, posle operacije, često sam dobijao želju da se popnem na vrh ovog brežuljka na kojem se nalazi bolnica i da te vidim. Ali iz dana u dan brežuljak je rastao i ja nisam mogao da se uspnem do njegovog vrha. Sada mi se čini da je on veći od svake planine i strah me je da neću nikada moći da se popnem gore.

Ali, to bi bilo strašno. Zar da te više ne sretnem, mama? Nikada, nikada? A kako sam te se uželeo. Kao da sad gledam tvoje blage smeđe oči; tvoje duge preplanule prste na rukama; tvoj obli

vrat sa pravilnim pršljenovima; tvoju podignutu kosu u gustim uvojcima; tvoj osmeh koji je samo jednom bio potpun: kada sam ti prvi put rekao da želim da rodiš Elpis; tvoje upale grudi pune uzdaha; tvoje nisko smrknuto čelo. Zvali smo te uvek »mama«, zbog tvoje dobrote; vremenom, taj naziv je postao sastavni deo tvoga imena — mama-Dora. Tako su počeli da te zovu svi koji su te poznavali. Jer, tebe je svako voleo; ti si najlepša majka na svetu...

Jedne večeri otac je kupio novine. Počeo je da čita prvu stranicu i — istog trena ih je ispustio. Nagnuo se preko naslona pletene fotelje i ništa nije rekao. Naočare su mu spale s nosa, a pramen sede kose mu je pokrio lice. Majka je savila ruke na grudi i tiho rekla:

»Rat.«

Ništa nisam razumevao. Tada su ulicom prošla policijska kola i čula se sirena. Gradski zvučnici su iznenada počeli da rade. Jedan čika je nešto govorio i pominjao otadžbinu. Naši susedi su zatvorili prozore i navukli zavese. Na šporetu je pokipela kafa; majka pođe prema kredencu, ali toga trenutka se razleže zvonce na stepeništu. Majka zastade. Otac je pogleda. Meni se učini da u njihovim očima primećujem strah. Htedoh nešto da kažem, ali baš tada u našu sobu uđuše tri čoveka. Imali su kišne mantile na sebi i držali su zbog nečeg revolvere u rukama. »Šta će im mantili kad ne pada kiša?« pomislih. Otac polako ustade i obuče kaput. Ništa nije govorio. Ljudi u kišnim mantilima se okrenuše i pođuše za njim. Majka iskorači jedan korak i zatim se uhvati za kvaku: mislio sam da će pasti. Otac je išao uspravljen ispred nepoznatih ljudi; dok je silazio niz stepenice, pomislih: ode, a ne popi svoju kafu. A voleo je da svako veče posedi malo kod prozora i da, srčuci šoljicu kafe, pročita novine.

Majka je posle toga dva dana bila bolesna. Ništa nije jela. Obrazi su joj upali i postali žuti; oči su joj se raširile i napunile nečim tužnim: svakog časa sam očekivao da iz njih linu suze. Ali ona ni jedanput ne zaplaka. U našu kuću se iznenada useli tišina; nekakva mučna, opaka tišina. Nisam smeo ni da pretrčim preko sobe: parket je za mnom sada stravično škripao. Svaka stvar u kući me je gledala praznim dupljama: kao da sam bio među avetima, a ne u svom stanu. Tada rekoh:

»Majko, ja više ne mogu sam. Hoću da imam sestru. Kada ćeš mi roditi Elpis?«

Ona se ne pomeri. Videh da joj lice postaje još mračnije. Upi-tah je:

»Majko, šta se ovo dešava?«

Ona počuta. A zatim muklo reče:

»Ne pitaj o tome. Ti to ne razumeš. Spavaj, dečko moj zlatni.«

»Ali ja hoću da znam«, ponovih.

»Još si mali«, odgovori ona.

»Nisam više mali«, uzvratih. »Danas sam oblačio tatine papuče: samo mi dva prsta vire iza pete. Uskoro ću da postanem čovek.

Kao tata. Onda ću i ja moći da idem na ulicu sa čikama u kišnim mantilima.«

Ona se okrenu od mene. Učini mi se da vidim kako joj se ramena miču. Skočih na krevet i nadnesoh se nad nju: plakala je. Prvi put.

»Zašto plačeš, majko?« rekoh rastužen. »Zar to nije nešto lepo?«

»Jeste, sine«, odgovori ona. »Ali, rat je.«

»Ako. Ja se ne plašim rata. Sećaš li se da sam jednom već učestvovao u njemu: onda sa Zoranom — na livadi? Imali smo isto onakve revolvere kao oni trojica čika...«

Onda neko ponovo zakuca na vrata. Ulazio je visok plav čovek, stranac. Rekao je da se zove Marek i da je Poljak. Poljak, šta je to? — začudih se. Tada mi on objasni. A zašto si došao u našu kuću iz tako daleke zemlje? — upitah ga. On reče da je dobio takav raspored. Raspored — kakav raspored? Od komande — kaže on. A koliko misliš da ostaneš kod nas? — upitah ponovo, s nevericom. To se ne zna — završi on i počeo da rasprema svoje stvari.

Marek je bio divan čovek. Svaki dan je dolazio osmehnut i donosio mi čokoladu. Ali ja sam ga više voleo što je poštovao moju mamu: neprekidno ju je zapitkivao da li joj nešto treba i obraćao joj se sa »pana-Dora«. Meni se to zbog nečeg dopade i počeh da je, po ugledu na Mareka (već sam se ponašao kao odrastao), i sam zovem pana-Dora, pana-Dora, umesto mama-Dora. Ona se nije protivila. Čak joj je, čini mi se, bilo svejedno. Kako može da me tako vređa? — ljutio sam se. Ali malo docnije video sam: njen bol je bio velik. Od tolikog bola počinjala je da, neprimetno, postaje kamen.

Tih dana Marek nekako stupi u vezu sa mojim ocem. Reče da se on nalazi u nekoj koloniji i da nas pozdravlja. Majka mu je po Mareku slala čisto rublje i hranu, a on je na jednoj ceduljici ispisivao vesti o svom zdravlju. Tako pošiljke počеше da kruže svakodnevno. Ja sam ponekad prisluškivao kako majka čita, naglas, pisma od oca: i on joj je sada tepao sa »pana-Dora«. Video sam: njeno lice se pri tom razvlačilo u onaj pređašnji polusmešak. I bio sam zbog tora obradovan — jako, jako.

Ali jednoga dana Marek donese od oca čudnovato pismo. »Ti si kuja«, pisao je on. »Verovao sam u tebe, ali ti si me izdala. Sve ovo je tvoje maslo. Znao sam da ćeš mi doći glave. Židovska krv nije ni za šta drugo stvorena do za mržnju. Zmijo jevrejska! Ako ikada izidem iz zarobljeništva, ja ću ti suditi! Od negdašnje krotke pana-Dore postala si obesna Pandora!«

Jeo sam čokoladu koju mi je Marek zajedno sa pismom doneo iz grada. Kada završi sa čitanjem, majka se ukruti, zatvori oči i postojta tako nekoliko trenutaka, a zatim se — sruši. Ja joj pritrčah. Marek je stajao zabezeknut. Tada se naša kuća zatrese: nešto muklo lupi odozgo. Krov, i plafon, i zidovi — sve se razlete. Nada mnom se rastvori čak i nebo. Ništa ne videh. U mraku osetih samo da nestade

mame i Mareka. I kao da me neko udari šipkom preko stegana — noge mi se odjednom udrveniše.

Onesvestih se.

U ruci mi osta nepojedena čokolada. U lepoj šarenoj kutijici.

A kada sam se probudio, već sam se nalazio ovde, u ovoj zagušljivoj sobici. Otvorih oči i shvatih: bolnica. Oko mene je bilo mnogo sveta, nemih osoba u beloj odeći. Nisam se plašio tih ljudi: nisam više znao ni za strah, ni za bol, ni za tugu, ni za radost — ni za šta. Pustio sam ih da rade od mene što god hoće. Ljudi u belom su se sašaptavali među sobom i milovali me po licu: lep dečak — govorili su. A ja im nisam verovao. Samo, nisam im ništa govorio. Neka misle da ne znam da oni lažu.

Sada je već bolje. Držim pod jastukom kutijicu od čokolade i kad god počne da me boli ja je krišom milujem: tada se setim tate, mame, Elpis — i odmah mi je lakše. Juče su mi nameštali proteze, ali opet ne mogu da ustanem. Ne osećam se sigurno na nogama. Gubim ravnotežu. Još se nisam naučio da hodam bez štaka. A proleće je već došlo i treba da iziđem u vrt u šetnju; sa brežuljka ću možda da ugledam plavu ravnicu i u njoj tebe, majko, kako mi ideš u susret.

Otvaram i zatvaram kutijicu od čokolade i brojim do sto i na-
trag: iz nje je sve izletelo, onda, sa udarom bombe u našu kuću, i raspršilo se po svetu. Ostala je samo Elpis. Zaključavam je unutra, sigurno, i ostavljam je ispod jastuka: spavaj moja Elpis i čuvaj me...

Majko, ja više ne mogu sam. Hoću da imam sestru. Kada ćeš mi roditi Elpis?

U mojoj kutijici spava mala zvezda.